

Tóth Zsolt:

TALPRA ÁLLÁS TRIANON UTÁN

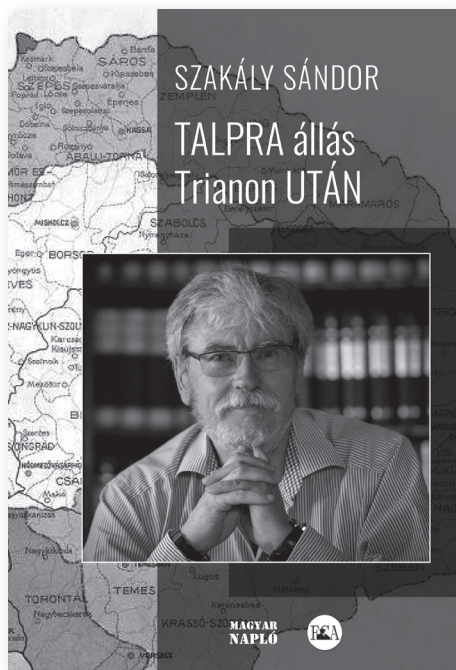
Szakály Sándor könyvéről

A SZERZŐRŐL:

Dr. Tóth Zsolt történész (PhD), a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság titkára

Talán nem túlzás azt állítani, hogy e kötet megszületése a csodával határosnak nevezhető. Szerzője, Szakály Sándor ugyanis 2019 tavaszán, egy hirtelen rosszullet után életveszélyes állapotba és 226 napra kórházba került. Ez idő alatt a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság ülésein mindig szorongással szemléltük a történészprofesszor üres helyét, és be kell vallani, hogy a hírfoszlányok alapján nem sok reményt fűztünk ahhoz, hogy valaha is láthatjuk még őt. Az orvosok négyszer hozták vissza a halálból, és csak a gyógyítók és ápolók áldozatos munkájának köszönhető, hogy Szakály Sándornak – a hasnyálmirigygyulladását leküzdve – sikerült ismét talpra állnia. 2020 januárjában, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum díszudvarán tartott doni megemlékezésen örömteli meglepetés volt újra látni őt, majd újabb örömet jelentett, hogy februártól a bizottsági üléseken ismét körünkben üdvözölhettük. A szigorú orvosi előírások betartása mellett fokozatosan visszatért munkáihoz, újra elfoglalta a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár főigazgatói székét, és ismét publikálni kezdett. A *Talpra állás Trianon után* című kiadvány Szakály Sándor súlyos betegségét követő talpra állása után írt publikációinak gyűjteménye.

A 352 oldalas kötetben interjúk, esszék és tanulmányok szerepelnek. A tizenhat interjú java része természetesen történelmi témájú, amelyek számos területet érintenek, de sok személyeset is megtudhatunk a történésekről – például azt, hogy gyerekkorában mi indította a pályára, hogy miként választotta első kutatási témáját, vagy éppen, hogy miért vállalta el a Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság elnökségét, de a betegsége és gyógyulása kapcsán is sok mindenre fény derül. A kiadvány címét az egyik interjújából kölcsönözte, ami a személyes vonatkozás mellett egyúttal arra is utal, hogy a kötet központi témája: Trianon, illetve a trianoni békediktátumot követő időszak Magyarországon – nagy hangsúlyt fektetve a Bethlen-konzolidációra és a vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó nevét viselő korszakra, ezen belül pedig elsősorban az önálló magyar haderő megszervezésére. A téma aktualitása a békediktátum századik évfordulója volt, hiszen ezek az írások javarészt

2020-ban láttak napvilágot. Trianon kapcsán olyan üzenetértékű gondolatok jelennek meg, mint az, hogy a nemzeti tragédia száz év elteltével pozitív tartalommal telt meg, hiszen nemzeti összefogássá, összetartozássá nemesedett. A Széchenyi-díjas történész napjaink egy fontos küldetésének határozza meg: „*tudatosítanunk kell valamennyi határainkon túl élő magyarban, hogy mi velük vagyunk – együvé tartozunk.*” Máshol pedig így fogalmaz: „*Abban reménykedem, hogy ez a százévestendő évforduló nem azt jelenti, hogy néhány nap vagy hét alatt úgymond letudjuk Trianont, hanem megpróbáljuk elérni, hogy a nemzetet szétszakító tragédia egymáshoz közelítsen bennünket...*”

Szakály Sándor az interjúban több helyen a történelmi hitelesség fontosságára is felhívja a figyelmet azzal összefüggésben, hogy a sajtó nem mindig úgy adja vissza a szakértők mondatait, ahogyan azt ők megfogalmazták. Másrészt gyakran az is előfordul, hogy az újságírók nem veszik figyelembe a legújabb kutatási eredményeket. Jó példa erre az, hogy Szabó Péter és Stark Tamás kutatásai alapján már hosszú évek óta ismerjük a magyar királyi 2. honvéd hadsereg 1943 januárja és áprilisa közötti veszteségeit, amelyeket a Don-kanyarban szenvedett el. Az elesettek és eltűntek száma 42 ezer, a hadifogságba esettek száma pedig 26 ezer fő volt, de a sajtó még napjainkban is 200 ezres veszteséget emleget. A téma kapcsán, a honvédsereg parancsnokai vonatkozásában a szerző hangsúlyozza: „*A felelősség eleinké, az emlékezés és emlékeztetés kötelessége pedig a miénk, az utódoké.*” Kiemelendőnek tartom a történész gondolatait a szabad véleménynyilvánítás kapcsán is: „*Nem szabad senkitől megvonni a jogot ahhoz, hogy másképpen vélekedjen egy dologról, de nem szabad senkinek sem megadni azt a jogot, hogy más véleményét elnyomja... Nem szabad megvádolni és kirekeszteni azokat egy közösségből, akik a részizagságot is igazságnak tekintik.*”

Az esszék és a tanulmányok a Szakály Sándortól megszokott színvonalon – tudományos tények, átgondolt eszmefuttatások és racionális érvelések mentén – készültek, olvasmányos formában megjelenítve. Az interjú mellett a kötetben hét esszé és tizenegy tanulmány olvasható a fent említett központi témákhoz illeszkedően. Két tanulmány egy-egy tehetséges honvéd tábornok – Röder Vilmos és vitéz Vattay Antal – életútját tárja az olvasók elé. A szerző végül a magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia 1919 és 1945 közötti, illetve az akadémia katonai műszaki képzéséért felelős II. Főcsoportjának, majd jogutód intézményeinek 1931 és 1945 közötti parancsnokait mutatja be az életutak ismertetésével és elemzésével.

Ez a két tanulmány a történész korábbi életrajzi művei – például *A magyar katonai felső vezetés, 1938–1945* – kiegészítésének is tekinthető. Szakály Sándor egyik interjújában arról is nyilatkozott, hogy a munkával itt még nem szeretne megállni, ugyanis tervei között szerepel a két világháború közötti magyar katonai felső vezetés teljes feltérképezése, feldolgozása és publikálása. Őt idézve: „*Mi pedig most tegyünk valamit a Hazáért! Mindenki azon a területen és ott, ahol él és dolgozik, tanul vagy csak álmodik.*” A magyar hadtörténeti irodalom bővítése és – a történész szavaira utalva – a haza szolgálata érdekében is őszintén bízom benne, hogy ez megvalósulhat. A további munkához erőt és jó egészséget kívánok!

*Szakály Sándor: Talpra állás Trianon után
Facultas Humán Gimnázium – Magyar Napló, Budapest, 2021, 352 oldal*